

181

Nr. akt

PROTOKOL PRZESŁUCHANIA SWIADKA.

Data 28. czerwca... 1945 r. w... *F. Sobci*
Biuro Udozvoleniya
Sędzia Sledczy... III Rejonu Sadu Okręgowego w... *Przemysławski woda*

w osobie Sędziego S. Krzyżanowskiej

z udziałem Protokolanta

w obecności stron

przesłuchał nizej wymienionego w charakterze - swiadka bez pr...

siegi. Po uprzedzeniu swiadka o odpowiedzialnosci karnej za

szywe zeznania i o tresci art. 106 k.p.k. - oraz o znaczeniu

siegi, Sędzia odebral od niego przywilege na zasadzie art.

k.p.k. poczem swiadek zeznal co nastepuje:

Imie i nazwisko *dr. Penso* *Jakób*

Wiek 46

Imiona rodzicow Samuel i Karolina

Miejsce zamieszkania ul. Piotrkowska 56

Wzajecie *moje*

Wyznanie *moje*

Karalnosc *niekarany*

Stosunek do stron

Na ządanie Pana Sędziego składam własnoręcznie napisane przezemnie
i podpisane zeznanie dotyczące stosunków zdrowotnych w Getho Warszawa
będących wynikiem zarządzeniem gubernatora dystryktu Warszawskiego Fi-
schera. Odczytano:

S. Krzyżanowski

dr. J. Penso

W ciągu pierwszych tygodni okupacji
 krymy niemieckie w stosunku do ludności
 w Warszawie mają charakter niezorganizowa-
 nych; są to akty gwałtu w postaci brzo-
 niadostw, przynuszone zdejmowanie kapeluszy przed
 przechodzącymi, Tapanie na ulicach do robot często
 etnie bezcelowych i nieudrżkierp zmuszenia do
 pracy. / Kobiety spędzają to między innymi,
 awania podłóg i ubrań; ulubianymi dźwię-
 kami było zmuszanie do postugiwania się przy
 dołaz, bielizna i do porównego w nio-
 ją jej po pracy. Rozpoczynają się spacery
 iedni po zainicjowanych żyd. mieszkańach, za-
 tek niożna, brzo, przynuszone grzebanie
 Starobn i kaisee rozbrzmiewających do naga kobiet.

Skoprowo ekspozycji, wstajają, bę, stają, bę
 bardziej zorganizowane i po niemiecku dys-
 kulperuje.

Dziś po dniu zjawiają się nowe zapowiedzia.
 Żyd. nie wolno posiadać więcej niż 2000 zł.
 myś, bę, która do kopyt, żydów nie
 pracujące w instytucjach państwowych, miej-
 ani w wielkim mieście. Żydzi nie mają prawa
 awać ani kupować u Anglików; lekarzom Żydom
 wolno leczyć Anglików pacjentów i przeciwnie
 nie mogą leczyć się u angijskich lekarzy;
 wolno opuszczać miasta, ani jeździć górami
 specjalnego kierownika. Od listopada 1939r. ciota
 żyd. ad tego roku żydów musi nosić na
 ramieniu brzo, opaskę z niemiecką gwiazdą,
 i gwiazdy Dawida to muszą być widocz-
 na żyde sklepach. Omijanie tych przepisów
 to śmierć, uspienie lub w najlepszym razie
 ienie, zaliczanie ad wdrożonych poprzednich aktów,
 żyd. mogą być karane wydatkowo swoje sadys-

nie nastąpiły.

W kwietniu 1939r. i na początku 1940r. roz-
 gęsała się w Warszawie mapowa eksterminacja Żydów
 z różnych dzielnic miasta; ludźmi wyrzucano się
 wagar 10-15 minut, czasem w drodze Tatyli zerwano
 abrac' brochy dobytka. Jednocześnie ulegają kate-
 nie wbytkie worków żyd. firmy handlowe, banki,
 ki, kina oraz nieruchomości. Nie obchodzi się
 ani bez eiztkiego, ezesto - intelektualnego pobicia.
 kawoni ludność żyd. raportuje się z inchoy, zbrawoży
 niedzialożeci. W listopadzie 1939r. władze w Warszawie
 kielowują wbytkich mieszczym z dania. Wskazują
 za pobicie granatowego policjanta, próbi jednego
 wieszkańców tego dania. W styczniu 1940r. Niemcy
 wwożą prowok. kadrości polskiej organizacji jed-
 nej; kierownikami jej - Kotsow i wójce w zbice
 sztań, strakon, kierownicy fakolty Kibku i wiodarum;
 a tego, że Kof jest fakoltem żydowskiemu,
 w artykule, parumit Polakom i tybur Żydów z postro-
 turyj spocierzych, walczych zawodów i intelektualnej;
 wójce - wójce zostaje, zamordowani

Ludność żydowska ugrupowań, bity, postawie-
 nija w atakach eiztkiego strachu i parumiki.

W początkach grudnia 1939r. rozgęsała się do
 zamy przybywać Żydzi z miast i miasteczek,
 wraunych do kzed. W wielkiej liczby; doprosznie
 lawani, wrozburzei, wrogich, pobici, brudni
 wpetei zostają, korusiepcieci w kicach, sko-
 i halach fabrycznych. Organizuje się postawie
 les odkiecy, bialozaj, poteci i żywności. Żydack
 Żyd. nie jest w Warszawie spawionai sytuacji
 awiazac' nagli powstałego zaradnicarza wicziqtkom
 w byrdawnych. W punktach dla uchodźców
 nje gfoD i zawpemie - ku kor zjawiają się pierwsze
 wadki domu placisłego. W styczniu 1940r.
 ncha niewielka oprowenia, dotychczas wbytkie
 woi dla uchodźców; krowa do maja tego roku.

określano około 10 tysięcy ludzi przy śmierci -
10%. Epidemia ta była to, względnie Tatu
wac i w ciągu lata i jesieni 1940 r. oraz gwałtownie
1941 r. notowano tylko pojedyncze małe ogniska
plautistego.

Należy podkreślić, że przed wojną w Warszawie
nie było epidemii dżemu plautistego. Choroba ta
była to sporadycznie, przywleczona z wschodnich
krajów, gdzie również nazywała się "madkofer". Wytkarony
przez nas, że pracuje kilkadziesiąt lat w szpitalu
w Warszawie, gdzie widziałem do wojny tylko dwa przypadki dżemu
plautistego.

Wiosną 1940 r., pojawił się zupełnie nowy nurt
antysemitów, Niemcy rozpisują wszelkie hasła propagandowe.
"Warschauer Zeitung" i w "Neuzeit Kurjer" War-
szawski - t.j.w. "Pracownicy prawniczy" to pseudo-
artykuły pod pseudonimami "Kultur": "Nie-
bezpieczeństwo epidemii dżemu plautistego dla ludności
żydowskiej", "Żydów trzeba odseparować od świata aryj-
skiego".

Autorem, niemieckim lekarzem, stojącym na czele
antysemitów w G.G., stereotypowo powtarzają
te same stuprocentowe kłamliwe wywody:
"Żydzi rozjadają krew ludzka plautistego, śmierć na
nich spadła, chorują lekko i szybko umierają
i uciekają do Anglii, którzy ze strony
plautistego grani niechybnie śmierci. Należy
ich wystrzegać i odgradzać od diabelskich
kłamstw Żydów, którzy chcą zagładę aryj-
skiego świata. Jednocześnie na ulicach wylepiano
wielkie plakaty z wizerunkiem Żyda o potwar-
nych rysach, czysto kwadratowa obrymnia waga,
skłonięty: "Żydzi, wściekły, tyfus plautisty."

Wskazywano na ulicach w Warszawie, przeważnie
między Żydów, ustawiano tablice z napisem:
"Einheitspergament. Durchgang verboten.
Durchfahrt erlaubt." Te napisy nie
były w tablicach i karty z drukiem kof-

...

Wszystkie obok ustawione, będzie niepokoją wśród
współczesnej

W listopadzie 1940 r. Fisher ogłosił
wzrost getta w Warszawie o granicach po-
wazających się w pierwotnym projekcie z wy-
maganiami przez Dmoch Kalerasty i wspomnianie
ce. Żydzi z całej Warszawy i Pragi mają
być 2-ech tygodni przeprowadzić się na wyzna-
czony teren. Artyści i inni zawieszali mieszka-
nie swoje lokale. Dla warsztatów i sklepów
przebiegania to jest o 15 dni dłużej.

Całe getto zostaje otoczone na kapturę
mury i parametry wysokiej; z dn. 15-go
pada nie wolno żadnych Żydów wyjść poza
mury. W sprawie sklepów i warsztatów ży-
wych, założonych poza gettem zjawia się nowe
rozporządzenie Fishera o kaucyjności wszystkich tego
rodzaju obiektów - jedyne jedne czynione opuszczo-
nie i okazy do zabójstwa.

Ludność getta, licząca około 450 tysięcy,
została na niewolniczym obszarze, uloga stała się
zwiększenia z jednej strony wskutek wyłączenia
to nowych ulic z terenów dystryktu żydowskiego, z
drugiej - przez przesiedlenie Żydów z miasta i wieś-
ki t.j. dystryktu warszawskiego. Żurow do getta
współczesne rodziny wysiedlonych przeważnie
krokiem przedstawiciel, porabianych wciel-
niczania, pobitych i katalkretomanych.

Następnie całkowitej separacji od świata
stracę getto staje w obliczu gwałtu. Różne
posiłki przydzielane ludności getta na
wysokość zaledwie 10% zapotrzebowania
potrzebnego. Zdobycie żywności staje się sprawą
niełatwą. Po obu stronach murów tworzą się
niektóre masze ludzi zajmujących się przetrzymywaniem
wielką skalą. Zostawiana jednak droga

reglu żywności w nielokomnym stopniu rozpa-
90%-ny niedobór 450 tysięcy mieszkańców.

Wielka część ludności getta stała się
chłonna, nieproduktywna, żyje z dnia na dzień,
daje się, aby przetrwać jeszcze tydzień, jeszcze
tydzień, w oczekiwaniu jakiegoś cudu. Stopniowo
daje się, na dwa tygodnie. Warunki higieniczne stale
się pogarszają; zaważenie powietrza, gwałtowne coraz
większe rozmiary i staje się wręcz wstydliwym państwem
kucharskich ulicach getta. Coraz więcej dzieci
i mężczyzn idzie o kawałek chleba; coraz
więcej na ulicach widać ludzi w różnym wieku,
młodych z nocy i zyczenia i samotnych w głębokim

Niedostatek żywności jest tak wielki,
wskazuje, że na sklepach zwłok było niezliczonych
stała się świadczą o wielkiej głodzie podskór-
ni narządowego. Zauważa, należy, że w war-
nych warunkach ludzie starali się na kawa-
następnik innej najbardziej niebezpiecznej cho-
zachowują, dość pokorna warstwa tłuszczu.
piwo w żyłach świeżo przybyłych z zagranicy
warstwy na tyfus płamisty widzieli państwo
tyfusij przerwie grubsze warstwy tłuszczu, co sta-
revelacji, na sali ślepiącej.

W epidemiologii ważne są badania pre-
wencyjne w Auschwitzu, gdzie obserwowano rozwój
choroby na myszach w utworzonych w tym celu
izolowanych niasteczkach; do tego ko-
zbiorowiiska zwierząt dowiadczalnych
czono nowe źródła lub zakaźne.

Niektóre powstają ten eksperyment na
tyfusowej ludności getta.

Do popadnięcia zagęszczenia w nieprawdopo-
nym stopniu, skazanej na śmierć, głód, brud,
nie, niezorganizowane psychiczne następki ciężkiego
malbractwa i choroby, gdzie ślady są warte
epidemi tyfus płamisty, domagali się
czas tyfus, a później dżetystki tyfus
ludzi, na porażkę z Polkami, a później

całej Europy. Musi to doprowadzić do
 kolejnej epidemii durnu plamistego na wielką
 skalę. Tak się też stało. Druga epidemia
 rozprzysła się w czerwcu 1942r. i trwała do
 października 1942r. Szeregi się nie tylko w punktach
 berdożnych, jak pierwsza epidemia, lecz
 się po całym getcie, obejmując około 100
 tysięcy mieszkańców; epidemia ta jest
 znacznie złośliwsza od 1-jej, śmiertelność wy-
 szła 20% (w 1-jej 10%); w tym okresie liczba
 durnu plamistego około 20 tysięcy osób. Czas
 od 1-jej epidemii zbiega się z przymusowym
 przemieszczeniem szpitala z cystego na teren Driscławy
 do nieprzygotowanych na ten cel budynków.
 Kuchek nawet ciemnych, których formalnie na-
 zwano szpital, dokładnie odprawianie chorych
 w niewłaściwych warunkach higieny
 niemożliwe; choroby trwa, na podłogach sal
 szpitalnych lub w najlepszym razie po 2-3-ch
 osobach łóżku - nie było drzewnego, że w ciep-
 łych warunkach choroby pręcej i szybciej przyjsię
 w powietrze przez personel lekarski i po-
 nieważnego zapada na durno plamisty.

Ze strony władz wszędzie ukazuje
 się szablonych zarządzeń, przeważnie
 nie wcielonych w warunki bytowania
 w getcie. Każdy przypadek durnu plamistego
 musi być skierowany do szpitala - za

wyznaczenie tego odpowiednia lekarka oraz
 i jego rodzina. Wszyscy lokatorzy mieszkanca,
 Hwierdzano dnu placuisty, musze, przyje
 kwarantannow, kwarcantancuz. W nysl tego rozq-
 a u berytu epidemii nalezadoby caq ludnosc
 w zwartke' w kwarcantancie, gdzie nie bylo
 kancer, gdzieby ktos nie chorowal. Dami
 dorytu Hwierdzano tyfus placuisty zwyczajnie
 wyjaie na dnuiszy czaj; czajtu zwyczajnie
 ulter, nie dbajce o wyzywienie nieszkas-
 Wszystko to prowadzilo w rezultacie
 dorytu i zapowietwa ze strony atob,
 w nady pilnowai wykonania wspomnia-
 zakadku.

Jaskrawym przykladem porozow celomy
 y, objawu tyfowego, dla mscwieckiego apa-
 administracyjnego getta, byla driatalajse
 in dezynfekcyjnych, na czle ktorych stat
 wiec Braun drav. oberdesinfektor; atz do-
 au z katem w zku, w adyscie wieckiego
 i byl postawien getta; wymuszał tapowtki,
 adrat przydyki ze swymi podstawnymi, bit
 rat ludzi, a najurniej dbal o Desyufekcje
 Desyufekcje.

Nicwiecka administracja z caq swia-
 ojca, rozstata epidemii dnu placuistego
 kie; karykaturalaq unklad zwalowania
 faktycznie spryjata sekremu ty. epidemii,
 wa wygasta sauwistnie. Pamiimo Hale
 wstajacych ss warunkow byto wania,
 wa wygasta sauwistnie. Po pre-
 wanciu dnu placuistego proz zwaczuz

8
... ludności (w danych przypadku 25%)
... zarazka ulęga nierzeczywiście -
... zjawisko biologiczne.

Ale plautysty nie jest jednak
... węgry, wsi powiśkrajcej his
... w gębie. Liczne obfite
... zbroja gład i gładka; ...
... było obserwowane patologię
... w rozmiarach, chyba w Europie nie spo-
... od Suleci. Muszę byłoby tu-
... choroba, jeśli chodzi o leżące choroby
... wędrownie w tych przypadkach
... choroby, brudkawe i wstępną,
... naj niedostępną; rozporządzenia jedynie
... karcz, kapu i kartoflami.

Dygnitarze miejscy i lekarze wojskowi;
... często z wyprzedzeniem odwiedza; ...
... nie wykazywali żadnego ludzkiego
...; interesowali się jedynie wytykaniem
... i chorobami na tle gładu; przewo-
... z bok na bok umierających i zadawali
... choroba powiśkrajca: jak długi
... gładu, żeby dostać do stanu w jakim
... nasi chorzy lub za tle dui
... dane dane ... z gładu i t.p. - zc 2/21
... powiśkrajca ... z gładu i t.p.,
... Muzeum ... autorstwa ...
... nie podlegającej dyskusji.

Równolegle z gładem ...
... gładu. Ustroj ...
... do ...

...wajci. Zwłaszcza dzieci, jako bardzo u
...wrażeni, gnuśny, mądry. Postaci Tugend-
...miewlektymy prawie by nie obserwuje; gnuś-
...prebręga jak ostrą chorobą zakurzoną
...tędrze brzyżym chorogo w etęgu kółka lub
...kwaśtu dęsi.

...iniertelność u gettae dochodzi do ka-
...konwincji, że cięcutak przepetrwany jest
...tędręgnis by zwofokami, pęfajimel pęfaj-
...pęfaj, nie uadęza z gębajimicis. Na
...pęfaję wstędz męfajimicich gęfaję, w pęfajimicich
...pęfajimicich gęfaję po 500-600 osób, wstędzaję
...wstędzaję. Wstędzaję męfajimicich gęfaję
...pod nazwą „Rundfahrt durch das Juden-
...” odwiedzaję, również cięcutak, ogędaję, męfaję
...męfajimicich pęfajimicich pęfajimicich
...pęfajimicich. Na zakajimicich kęfajimicich
...kęfajimicich w kęfajimicich cięcutakra
...Zydeu kęfajimicich w bęfajimicich kęfajimicich, po obry-
...im cęfajimicich kęfajimicich byt dodawaję: „Viel zu wenig.”

...kęfajimicich byt, kęfajimicich kęfajimicich, że Niemcy
...walali w gęfajimicich spolkajimicich męfajimicich z gęfajimicich
...kęfajimicich czy kęfajimicich. kęfajimicich, żyje w etędręj męfajimicich
...kęfajimicich; struchajimicich pęfajimicich pęfajimicich pęfajimicich
...i męfajimicich kęfajimicich.

...kęfajimicich na ulscach getta padaję ka-
...i kęfajimicich. Postęfajimicich getta jest auto,
...kęfajimicich pęfajimicich żyd. męfajimicich Pawsech; auto to
...kęfajimicich kęfajimicich kęfajimicich dla kęfajimicich cęfajimicich
...kęfajimicich; po drodze, zwofajimicich męfajimicich wstędręch
...kęfajimicich, kęfajimicich stręla, bęfajimicich pęfajimicich
...kęfajimicich kęfajimicich; kęfajimicich.

...kęfajimicich Niemcy pęfajimicich męfajimicich

111

bram getta na ulicy Orła Żydów, wprost przy
aryjskiej stronie; mordują ich wystawiając
gławy i porostawiają trupę na ulicy,
widać ślad ulicy śmierci.

U bram getta odbywają się często
prezentacje sceny. Zauważam jednego
jako człowieka-potwora przeważnie
„Kleinsteiner”, podlegał swej straszy war-
towniczej barkarnie zabija lub rani co-
ś kilku Żydów; z dokumentów, najistotniej
wspomina ofiarę, wpisuje do notesu personali-
umie „mit deutscher Bildung”, w czasie
kierownicy ma na sumieniu parę set zab-
i rannych.

Przy wyłotach getta wartowniczy
skrupulatnie występuje, dzicci, które wy-
kłada się za mur, aby zdobyć żywność dla
i innych rodzin. Dżicci te po aryjskiej
stronie są często dokonywane przez ludność.

W tym celu mają miejsce kupowania
po zacięciu muru, w czasie, w którym w okresie

W myśl zarządzeń władz niemieckich
atkatego para getta Żydów uległy oddać
nie polski lub zaudarowani. Kardyn. Mianice

barkarnie dziczo żydowskie, zabijając
murami zastrelać; nieraz zauważam

SS-ów przy ulicy dziczo za nogi,
bija gławy o bruk i wrzaca do kanału

niezłe asystujących towarzyszy broni.

Zapanych po aryjskiej stronie Żydów
partjami prowadzą do Żyd.

... w ul. Jesiej, nadzorowanego przez
 ... podlegającego, oczywiście pod kontrolą
 ... polskiej. Zarazny sąd nad zgrupowaniem
 ... w ul. Biedziwa w Warszawie
 ... osadzonych ze względu na
 ... "Przestępcy" - przeważnie niewiasty
 ... - zgrupowania, których nie ma
 ... SA - w ul. Dr. Auerwald
 ... w Warszawie - wyjątkowo do obywateli
 ... i Żydów przy egzekucji. Omyłko-
 ... wycigniętych z ulicy w Warszawie opusz-
 ... getta powiadani Auerwald będący
 ... przy pomocy plakatów. Zwykle po
 ... egzekucji w prasie codziennej, wydawa-
 ... Nowe, która ma artykuł, który
 ... poglądom, że jest i wyjątków,
 ... jedno dziecko Żyd, które wyszło z getta,
 ... kilkunastu
 ... w Warszawie - w Warszawie
 ... Żydów, nie sprzedawca i nie
 ... lekarstwa, lecz adresem w Warszawie
 ... lub Gorko.

Jednakże ani w Warszawie indywidua-
 ... ani nie ma egzekucji kilkakrotnie
 ... w Warszawie powstrzymać dzieci od wypraw
 ... chleba - gdyż jest to niemożliwe, w
 ...

Wspomnieć również należy o kilku
 ... pracy, które według zapewnień prze-
 ... Urzędu Pracy między innymi, "coś
 ... - nauki Żydów uczyć
 ... "obierano dobre warunki

nieszkodliwym, doskonale adaptowalnym. Nre
 dżwignego, ze z powodu gładzącej metodziej
 tanto sie krekuje ochodnikow. Zaczaj sie
 at sie niewystarczajacej, wobec czego zar-
 agty his w getere Tapanki dżewie i nocne
 udziale Museon, Ukraińców i Żyd. Strzły
 adkawej: Zapamięł wysyłano do obozow
 korenie Guu. Jaur. Okazato his, ze były to
 Szwercy w jedynto tego stawa znaczenia;
 erle pek stali zobawii, zdegenerowani
 sei; najbardziej zastępną SS-istami Dable-
 rowiere byli sybkuatyczne gładzeni, wal-
 kwanii, powiazani w swojej gładkiej ludzkiej
 poprzez masowo mordowani za kajm utyke
 kłusie w regulaminie. Prawie we wszystkich
 obozach wkrótce wybuchła epidemia
 kusa plucastego. Jami kausiedawai obozow
 strelowali chompek im mójser, imii zalicali
 awierci pek do getta. Chomy ci przybywali
 kystula tak wygładzeni i wyjeziereni,
 do akuczeni i pobni, ze wulkre korenie
 wato his nadarcenie. Była to jenero jedna
 plada szybkiego nymiszczania Żydow - tym
 dotyrcza mładgek ludzi w pedni str.
 Pamiemo edyptego narostawer
 wtelności, 'lidnosc' getta we zrusziszata
 - weiqz przybywały nowe transporty
 dorw z całej prawie Europy. Warszawa
 do zostato wdocewie przez Museon
 mumerane na pedno z gładzymi

te wyjątkowo żydów.
 Przed wojną śmiertelność wśród Żydów
 w Warszawie wynosiła około 10‰ czyli
 5000-6000 ludności żyd. - 350 przypadków śmiertel-
 nych. Już w pierwszym okresie
 śmiertelność zaczęła wzrastać
 wskazywano na przyczynę wśród wyrodli-
 wia. Stopniowo zaczęła w drugiej
 połowie 1940r. do 3000, a w 1941 - do
 5000-5500 mieszkańców; a także epidem-
 ię dżumy plamistej, w końcu 1941r.
 w przebiegu 1942r. - do 9000 mieszka-
 nych. W ten sposób śmiertelność
 zaczęła się przedwojenną wzrosła
 do kilkunastu i więcej 30-40 krotnie.
 Driski "apiece" Fishera wraz
 z innymi z aparatu polubow-
 nego, do lipca 1942r. zarzą-
 dzali w Warszawie getcie około 120 tysięcy
 ludności, a w całości 1/3 pozostałych była
 w Warszawie daleko posuniętego charakteru
 ludowego. Wówczas jednak tempo wy-
 żercenia było jeszcze zbyt wolne;
 w lipcu 1942r. Niemcy przystąpili do
 likwidacji getta w Warszawie
 - do likwidacji warszawskiego
 getta.

Wojciechowski
 Dr. P. P. P.